

Furuleiken Spell- og Danselag 50 år

Kulturpris for spell og dans

Rasador'n best

Furu-leiken lager folkedans-moro

Hadeland Spelemannslag spiller gjerne til dans:

**Folkemusikk er bruksmusikk –
tradisjoner må levendegjøres**

**«Furuleiken» til
Oslo Konserthus**

*«Furuleiken»
reddet dagen
på Hadeland*

«Furuleiken» —

avdeling, var også et meget vakkert innslag. Det er et kjempemessig repertoar «Furuleiken» har innnevnt i anledning Amerikaturneen. Programmet teller i alt 31 innslag fordelt på tre avdelinger.

Dette er norsk folklore på sitt aller beste. Programmet har profesjonelt preg, og en har vanskelig for å sette det i forbindelse med amatører. Det var synd at publikum svikket på Halvdanstaugen. En har virkelig grunn til å spørre seg hva for slags program folk på Hadeland ønsker seg, når man ikke benytter anledningen til å se et folkoreprogram av denne klasse.

«Furuleiken» hadde et godt program på Hadeland.

Igittu

«Furuleiken» reddet dagen på Hadeland

Av JENN-M. ALM
Hadelandregionen har hatt en fantastisk dag på Hadeland. «Furuleiken» har reddet dagen på Hadeland. Det var synd at publikum svikket på Halvdanstaugen. En har virkelig grunn til å spørre seg hva for slags program folk på Hadeland ønsker seg, når man ikke benytter anledningen til å se et folkoreprogram av denne klasse.

Issletta

Det var en fantastisk dag på Hadeland. «Furuleiken» har reddet dagen på Hadeland. Det var synd at publikum svikket på Halvdanstaugen. En har virkelig grunn til å spørre seg hva for slags program folk på Hadeland ønsker seg, når man ikke benytter anledningen til å se et folkoreprogram av denne klasse.

Furu-leiken lager folkedans-moro

I andre turen svinger dere fra hverandre. Alltid samme steg, men man gir rundt i stedet. En-to-tre-fire, en-to-tre-fire, en og to og tre og fire, en-to-tre-fire. Man skjønner at dette har noe med dans å gjøre. Noe referer fra en danseskole er det i tillegg. Det er bare Kjertsi Præm som sammen med skolekammeratene Hans Otto gjennomgår turne i Furu-leiken, for at alle deltakere i «Furu-leiken» skal kunne følge med når musikken settes i gang.

Gammel reinleder danser det her. I forgrunnen Tove Sandlie og Harald Kelle, bak Kjertsi og Hans Otto Præm.

Kulturpris for spill og dans

Furuleiken Spill- og Danslag har mottatt Lunner kommunes kulturpris for 1993. I begrunnelsen for valget, nevnes Furuleiken som gode ambassadører for Hadelandsregionen.

JØNN HAAGENSTAD

Furuleiken ble spilt som mottoen av kulturfestivalen på Hadeland. Furuleiken har en lang og god historie bak seg. Den har vært en viktig opplysnings- og innvirkningsmiddel for hele Hadelandsregionen, som representerer for god, gammelt og nytt. Furuleiken har en lang og god historie bak seg. Den har vært en viktig opplysnings- og innvirkningsmiddel for hele Hadelandsregionen, som representerer for god, gammelt og nytt.

Kulturfestivalen for 1993 i Lunner er åpent for Furuleiken spill- og danslag.

«Furuleiken» til Oslo Konserthus

(Hakon Kalvøehagen) Gummelandsgruppen «Furuleiken» fra Harestua opptrer førstkomende fredag i Oslo Konserthus sammen med et stort antall kjente artister. Det er formannen i styret i «Furuleiken», Øyvind Paulsen, som forteller dette til «Hadeland».

IMPRESSARIER
— Sineen Ungdomskorps

Det første styret

— Det har tid for det blir et virkelig miljø på slike nye byggetilfeller som her, sier Kjertsi Præm. — Videt at noen foretakende regner man ikke at det blir, men rid til å kjøpe plater med musikk i dansen til har man hatt.

Her er altså hverken bunn eller gullmann i å se.

RASADOR'N: Jan Jansen, fele, Tove Kanten, torader, May-Lill Kjensberg, torader, Hilde Beate Stole Egge, torader, Anne Grethe Maurvedt, torader, Bjørn Eide, trekkspill, Per-Erik Berge, gitar og Bjørn Paulrud, bass. FOTO: PER-ERIK BERGE

Rasador'n best

Hadeland Spellemannslag spiller gjerne til dans:

Folkemusikk er bruksmusikk — tradisjoner må levendegjøres

Furuleiken Spell- og Danselag

For mer enn 50 år siden ble ideen om en leikarring unnfanget i en frisørsalong på Harestua, og Furuleiken Spell- og Danselag ble ganske snart et begrep innen folkedans på Hadeland.

Det var stor aktivitet fra første dansesteg, og et stort antall kurs i gammeldans ble arrangert, ikke bare lokalt, men også utenfor Hadeland. Fra de første åra har vi opptegnelser som viser at det ble gjennomført mer enn 70 kurs med godt over 2500 deltakere! Som et resultat av dette ble det utover på 70- og 80-tallet dannet mange danseringer på Hadeland.

Formålet med Furuleiken Spell- og Danselag har i alle disse åra vært å

- fremme interesse og forståelse for folkedans og folkemusikk og
- ta vare på og holde i hevd tradisjoner for folkemusikk og dans på Hadeland.

Furuleiken tok tidlig fatt på arbeidet med å finne fram til lokal tradisjonell folkemusikk og danser på Hadeland. Likeledes ble det gjort et stor arbeide med å finne fram til gamle tradisjoner for en herredrakt (bunad) fra distriktet, som etter hvert ble tatt i bruk av mange folkedanserne på Hadeland. Gunnar Berge sto svært sentralt i dette arbeidet. Gjennom årene har fem medlemmer fått tildelt æresmedlemskap i Furuleiken; Gunnar Berge, Hallvard Kvåle, Kjersti (Pramm) Hasle, Tone Sandlie og Øivind Paulsen.

Allerede på 1970-tallet ble det etablert kontakt med folkedanseringer i Lunner kommune sine vennskapskommuner i Danmark og Sverige. Denne gjensidige kulturutvekslingen resulterte i mange, og hyggelige, turer til og fra Ølsted Folkedansforening i Danmark og Østra Njudungs Folkedanslag i Vetlanda i Sverige. Disse sammenkomstene har skapt varige vennskapsbånd mellom danserne fra de tre danseringene.

Takk til Marit Carlsen Skoglund, Ole Jonny Sørensen og Gudmund Hval for inspirerende samtaler. De hjalp oss i gang.

Danselaget har vært medlem i Folkorg, tidligere Landsaget for spellemenn (LFS) siden starten laget ble stiftet i 1972.

Vi håper interessen for folkedans kan videreføres til nye generasjoner.

Jorun Eide

Paul Skjaker

Litt om de ti første årene

Det var slik det begynte; iflg Kjersti (Pramm) Gullvåg Hasle.

«Jo da, en gang i blant bør man gå til frisøren på stedet, denne gang til Gunnar Berge på Harestua. Man setter seg i stolen og begynner å prate, blant annet om den koselige vel-festen begge nettopp hadde vært på, på nyåret 1971. Jeg gir tilkjenne min interesse for gammel-dans/folkedans, og det viser seg at vedkommende frisør dyrker den samme lidenskap, men ikke nok med det, han kan fortelle at på Harestua, jo, der er det flere sjeler med denne interesse for folkedans».

Kjersti Gullvåg Hasle (tidligere Pramm)
og Gunnar Berge

Det var rette tida for laget å starte opp danse-aktiviteten.

Engasjementet i lokalsamfunnet på Harestua var stort, og mange var det som ønsket å bli med på gammel-danskurs. Første kurskvelden møtte det opp 30 par som ville lære å danse gammaldans/folkedans.

På den tida var det mange som nylig hadde bygd seg hus og etablert seg på Harestua. Noen kom lokalt fra på Hadeland, mens andre var innflyttere, slik var det med Hallvard Kvåle og Tone Sandlie.

Hallvard som opprinnelig kom fra Voss, og kjente til folkemusikken fra sitt oppvekstmiljø. Begge ble engasjert i den gryende interessen for gammeldans og folkemusikk som var i emning på Harestua. Tone var Bærums-jente, uten kjennskap til folkedans fra tidligere, men som skulle vise seg å bli en svært dyktig danser med særlig interesse for bygdedansen. Sammen skulle disse to komme til å bety mye for utviklingen av danselaget, musikalsk så vel som i dansen. Hallvard skulle bli den som ledet vei når det gjaldt det som hadde med musikk å gjøre. Det vi ser, og har sett, av gammeldansgrupper så vel som spellemannslag kan vi takke Hallvard Kvåle sitt sterke engasjement for. Vi kjenner ikke til at han spilte fele før han kom med i miljøet rundt danselaget. Det fortelles at han fant ei hardingfele i et skap og bestemte seg for å få fele til å låte. Hallvard ble således den første musikeren i Furuleiken.

Hallvard Kvåle

Den første danseinstruktør som laget leide inn var Gunnar Næss fra Østerdalsringen. Gerd og Hans

Henningfeldt tok etter hvert over danseopplæringen da Næss trakk seg fra oppdraget. Hans var en allsidig kar som også kunne traktere fela, i tillegg ble han valgt inn i det første styret.

Laget startet formelt startet opp i april 1972 med Kjersti Pramm som lagets første leder. De lærte bort den tradisjonelle gammeldansen sammen med tradisjonelle turdanser. I avisen Hadeland (1972) kunne vi lese om pannekakevendinger og annen dans på Harestua samfunnshus.

Etter den første grunnopplæringa, ble flere danseinstruktører hentet inn utenfra til bruk på egne øvingskvelder. Bjarne Bjørgan (også fra Østerdals-ringen) var en av disse instruktørene, og han skulle komme til å bety mye for laget. Interessen for å lære dans, ikke bare gammeldans og turdans, men også bygdedansen fanget etter hvert danselagts interesser. Danser som Pols og Sør-Østerdalspols ble godt mottatt av danserne. Øvelse gjør som sagt mester, og etter hvert reiste flere av danselagets medlemmer ut som instruktører for gammeldanskurs som ble arrangert både på og utenfor Hadeland.

Danseaktiviteten i laget har vært på et gjennomgående høgt nivå. I 1975 ble det bestemt å invitere til kurs for barn/ungdom. Interessen viste seg å være så stor at resultatet ble en barn- og ungdomsring som kom i tillegg til voksenringen. Det var som et frø ble sådd. Interessen og engasjementet blant medlemmene i danselaget blomstret, og la grunnlaget for at medlemmene kunne reise rundt og vise fram dansene, i tillegg til å instruere på kurs. Og interessen for gammeldans spredte seg raskt rundt i distriktet – til stor glede for veldig mange.

Furuleiken kan se tilbake på mange, og flotte, danseoppvisninger. De har sågar vært på turne som ble regissert av ingen ringere enn Gunnar Eide. Den velkjente impresario som hadde hatt større navn på blokka si enn Furuleiken. Foranledningen til at turneen ble en realitet, var at danselaget i 1976 ble invitert til å delta i Børt Erik Thoresen sitt populære tv-program «Gåmåldans med nogo attåt» på Frognerseteren i Oslo. For Furuleiken ble dette noe som gjorde stor lykke, og bidro til flere oppvisninger rundt i Sør-Norge. Noe av det som virkelig slo an var barn- og ungdomsringen sin deltakelse.

Hallvard Kvåle hadde fått med seg Hilde Reitan på fele og sammen sørget de for at danserne fikk musikk til dansen. Det stod å lese i Hadeland etter innslaget; «Kan hende fikk tilmed en del rotekte hadelendinger en overraskende kunnskap til hvilke gode og effektive krefter det er på Harestua».

Furuleiken ble startet på Harestua, men det tok ikke lang tid før det ble tydeliggjort at laget ønsket å være koblet opp til hele Hadeland, ikke bare til Harestua. Noe medlemsmassen etter hvert skulle vise. Gunnar Berge var nettopp opptatt av å se hele Hadeland under ett.

Kursvirksomhet

Danselaget startet etter hvert opp med det som må sies å være en ganske omfattende kursvirksomhet på Hadeland. Lagets egne medlemmer var instruktører og sammen med musikere fra danselaget reiste de rundt i alle Hadelandskommunene, fra Harestua i sør, gjennom Jevnaker og opp til Bjøneroa, og innom Gran. Det ble også avholdt dansekurs utenfor Hadeland. Felles for alle kursene var at det var stor deltagelse. Antall deltakere på dansekursene er anslått til rundt 2500 hadelendinger som ville lære seg å danse gammaldans/folkedans. Gjennom året 1979 ble det avholdt 20 gammeldanskurs i distriktet, alle med instruktører fra Furuleiken.

Og kursvirksomheten bar frukter. Vi kunne etter hvert registrere at nye danselag/danserenger ble etablert på Hadeland. Navn som Tingelstadringen, Glittreringen, Bjøneroa Danselag, B.U.L Jevnaker og barneleikarringen Ny-Gammalt ble alle kjente navn i dansemiljøet på Hadeland. Vi stod foran en storhetstid i folkedansen og folkemusikken på Hadeland.

Ny-Gammalt, med utgangspunkt i Lunner, startet også opp med dansekurs for barn som ledet til oppstarten av en barneleikarring. Da barn- og ungdomsringen i Furuleiken etter hvert gikk ut av tida, var det Tingelstadringen som videreførte arbeidet med en barneleikarring. Og de har siden holdt denne aktiv og levende.

Gamle musikk- og dansetradisjoner på Hadeland

Arbeidet med å samle inn stoff om dans og musikk på Hadeland kom i gang i 1976. Furuleiken Spell- og Danselag søkte Rådet for Folkemusikk (RFF) om støtte til dette. Støtten ble innvilget, og arbeidet med å fremme de gamle musikk- og danse-tradisjonene på Hadeland holdt det gående i flere ti-år. Dette ifølge Gunnar som i 1995 var en viktig med-spiller da Furuleiken Spell- og Danselag og Hadeland spellemannslag ga ut boka «Springdans og annen dans på Hadeland». Gunnar var interessert i, og nysgjerrig på, hva som fantes av tradisjoner på Hadeland. Det ble derfor tidlig på 70-tallet vedtatt i laget å sette ned en dans/musikk/bunadkomite. Dette ble Gunnar sitt satsingsområde som sammen med Paul Paulsen, også fra danselaget, reiste Hadeland rundt og gjorde opptak hos gamle spellmenn, og dansere.

Vi har tidligere nevnt Hallvard Kvåle som den første spellmann for danselaget. Hallvard så snart et potensiale for at flere musikere skulle bli med i laget. Han fikk med seg flere trekkspillere og etablerte det første spellemannslaget sammen med Einar Lie og Bjørn Egil Eide. Furuleiken skiftet etter dette navn fra Furuleiken danselag til Furuleiken Spell- og Danselag. Hallvard startet også opp med nybegynnerkurs for de som ville spille fele. Seinere ble det kurs for viderekomne, og Hallvard lanserte også tanken om å starte Hadeland Spellemannslag, som ei sjølstendig gruppe som skulle være uavhengig av danselaget. I desember 1981 var Hadeland spellemannslag en realitet med Hallvard Kvåle som lagets første leder og Harald Velsand som musikalsk leder.

Folkemusikken fikk ny grobunn og blomstret bra på Hadeland. Harald Velsand sa det så fint; Det er ikke folkemusikk om den ikke brukes. Det er ingen vits å dyrke en død tradisjon, den må benyttes.

Det første spellemannslaget i furuleiken; Fra v. Einar Lie, Hallvard Kvåle og Bjørn Egil Eide.

Der Hallvard Kvåle var opptatt av felespell var Gunnar Berge opptatt av toraderen. Og med kjente navn som Arthur Blyverket, fra Harestua, med på laget var det duket for oppstart av den første toradergruppa. Gruppa fikk et nært samarbeid med danselaget. Denne toradergruppa deltok også i tv-programmet fra Frognerseteren.

Flere musikkgrupper har gjennom årene som har gått sett dagens lys med utgangspunkt i medlemslisten til Furuleiken Spell- og Danselag. Foruten Hadeland spellemannslag kan vi nevne Rasador'n, Tove's, Streng & Belg, Toraderklubben, Skjelv i Knea, Røsk og Riv.

Det var Gunnar Berge som startet opp med Rasador'n i 1994. Navnet fikk gruppa etter en polka som Gunnar og Paul fant på sin veg gjennom Hadeland. Gruppene bestod i all hovedsak av toradere, trekkspill og fele.

I forbindelse med de nevnte gruppene, alle med opphav i ett eller flere medlemmer fra Furuleiken, er det særlig en musiker vi i denne sammenheng ønsker å trekke fram. Bjørn Egil Eide og trekkspillet hans var på ett eller annet tidspunkt med i alle de nevnte gruppene. I tillegg var han fast spellmann for danselaget gjennom mange år, øvingskvelder så vel som på oppvisninger.

Gudmund Hval var sammen med Bjørn om å ha ansvaret for musikken til danselaget. Og Gudmund har fortsatt å spille for laget på våre øvingskvelder etter at Bjørn gikk ut av tida i 2018.

Gudmund begynte som danser, men endte opp som musiker med fela som sitt instrument. Han var også aktiv i Hadeland spellemannslag så lenge laget eksisterte.

I dag deler Gudmund på ansvaret for musikken med Hadelaget, bestående av Jan Jansen på fele, Bjørn Paulsrud på kontrabass og Erlend Enger på trekkspill.

I forbindelse med markeringen av 10-års jubileet til Furuleiken Spell- og Danselag i 1982 ble det laget et jubileumshefte hvor det ble redegjort for arbeidet som ble nedlagt av dans, musikk og bunad-komiteen. Vi ser det som svært nyttig å ta vare på nettopp denne delen av historien til danselaget. Innholdet i dette heftet mener vi har en kulturhistorisk betydning, og derfor viktig å ta vare på. For sett fra et folkehistorisk perspektiv handler dette om vår kulturarv hva gamle musikk- og dansetradisjoner angår. Paul og Gunnar forteller at det var med «nød og neppe» at de traff noen av tradisjonsbærerne i live. Hvilket betyr at den informasjonen som de ble fortalt ikke lenger er tilgjengelig. Vi må derfor ta vare på historien slik at den kan leses av de som fatter interesse for stoffet.

Avsnittet om «dans, musikk og bunad-komiteen» vil omfatte tekst forfattet av Paul Paulsen og Gunnar Berge. Avslutningsvis vil vi gjengi artikkelen «Springdans fra Hadeland» av Egil Bakka (Rådet For Folkemusikk og Folkedans 1982).

Omkring arbeidet til «Dans, musikk og bunad-komiteen»

«I løpet av de siste årene har vi reist rundt på Hadeland med båndopptager og delvis filmkamera. Den spede begynnelse til dette arbeidet begynte i 1976, og de fleste opptak og intervjuer er gjort på kveldstid og i fritiden. Under denne tiden har vi hatt et nært samarbeid med Egil Bakka (RFF)».

Folkemusikktradisjonene og folkedans på Hadeland var i ferd med å gå helt i glemmeboka. De fleste som satt med tradisjonsstoff var gamle, og de var i fåtall som kunne overlevere musikken og dansen videre til yngre generasjoner, og nesten ingenting var nedtegnet på noter. Mye verdifull musikk var borte for godt, men de fant heldigvis mange som danset den gamle springdansen.

Innsamlingsmetoden bestod i å ta opp musikk på bånd, hvor de prøvde å få opplysninger på båndet om hver enkelt melodi, hvem den var lært av, når den ble lært osv. Noe som viste seg å være vanskelig, da ytterst få kunne huske navn på slåttene, eller hvem de hadde lært den av. Opplysninger om gamle danser og hvordan dansestilen har forandret seg fra før til nå, er også ting de spurte om. Alt dette gir viktig bakgrunnsopplysninger til dansen og musikken.

Opptakene og intervjuene som ble gjort ble bevart hos Gunnar Berge, for senere å skulle redigeres og arkiveres i arkivet til Rådet for Folkemusikk og Folkedans. Flere timer med 16 mm film og endel intervjuer ble lagt i arkivet til RFF, da Egil Bakka i flere tilfeller var med og filmet, og intervjuet tradisjonsbærerne.

Tidsperioden som musikken ble hentet fra, dreier seg om årene fra 1855-60 og fram til ca. 1940. I denne tida var Hadeland preget av et markert klasseskille mellom storbønder og embetsfolk på den ene siden, og husmenn, gårdsarbeidere, småbrukere og andre arbeidsfolk på den andre siden. De mange store gårdene gjorde at det ble et miljø av gårdbrukere, deres familier og endel embetsfolk. I disse kretsene ble dansemusikken oftest besørget av strykeorkestre, hornmusikk osv. som spilte musikk av kjente Hadelandskomponister som Peder P. Sandbæk, Anders Olsen Dæhlen, Mons Paulsen Dæhlen m.fl. og endel annen musikk av samme stil. Det var vanlig å bruke ensembler med f.eks. 1. og 2. fiolin, klarinett, bass, cello og piano. De fleste av disse musikerne var notekyndige, og lærte derfor denne musikken etter noter som for det meste er bevart den dag i dag. Dansene var fandango, lancers, polonese, francese, figaro og noen mindre vanlige turdanser i tillegg til de vanlige runddansene som vals, polka, masurka og reinlender.

De mer folkelige musikktradisjonene levde i de lavere samfunnslag. Folk herfra var sjelden eller aldri med på ball og fester som ble holdt av overklassen, men hadde fester og danse-moro for seg sjøl. Musikken som ble brukt her var heller ikke den samme som ensemble-musikken spilte. De lokale spillemenn kunne sjelden noter, og det de spilte var slik som de hadde hørt andre spille det, lært av noen som trallet eller fra grammofonplater. Som en ser, har det vært to vidt forskjellige tradisjonslinjer som har levd ved siden av hverandre i hvert sitt sosiale lag. Musikken som arbeidsfolket brukte ble sikkert identifisert med de laveste sosiale befolkningslag, og dermed erklært som simpel og ubrukkelig for de «finere» kretser.

Blant de mer etablerte musikerne var det også en sterk motvilje mot å «spelle vilt», dvs. spille etter gehør, og ikke bruke noter. Munnspeilet, enrader og torader som var mye brukt, ble nok sett på som så simple instrumenter av de etablerte musikerne og finere folk og kunne knapt omtales i betydningen av å være ordentlige musikk-instrumenter. De vanligste instrumentene var fele, munnspeil, enrader, torader og større trekkspill. Fra gammelt av var nok fele det instrumentet som ble mest brukt til dansemusikk. Til tross for dette, var det ikke mange igjen av de folkelige felespillerne på Hadeland. Noen få har vi imidlertid truffet.

Disse er;

- Astrid Kleven, Bjoneroa
- Jul Stubne, Nordre Oppdalen
- Maurits Broberg, Jevnaker
- Axel Larsen fra S. Dakota må vi også nevne.

Av navn på bygdespelemenn som er døde kan vi nevne;

• Anders Langbråten	• Ole Myrvold, Brandbu
(Wergelands gutten),	• Julius Støkket, Brandbu
som vi har 5 slåtter fra.	• Kristoffer Lunner, Lunner
• Ottar Bjellabraaten, Gran	• Tobias Kalvsjøhagen,
• Anders Ottesen, Gran	Lunner
• P. A. Risenfald, Brandbu	• Syvert Ballangrud, Lunner
• Peder Emse, Brandbu	• Hans Ruud, Jevnaker

På slutten av 1800-tallet kom de første enraderne. De ble raskt populære og konkurrerte mange steder ut fela da de hadde kraftigere og fyldigere tone, og muligheter for bass-

akkompagnement. En annen grunn til at de ble populære, var at de var billigere å anskaffe og lette å spille på. Etter hvert ble det mer avanserte trekkspill, og det fantes ei tid durspill med både en, to, tre, fire og fem rader.

Munnspill har også vært mye brukt. De kom i bruk omtrent samtidig med eller litt før en-raderen, og fungerer i prinsippet likedan. Et munnspill var så billig at det ofte fungerte som en mellomting mellom et leketøy og et instrument. Til tross for dette, finnes det endel dyktige munnspillere som har spilt til dans.

Av tradisjonsbærere på durspill/trekkspill og munnspill kan vi nevne;

- Jul Stubne, Nordre Oppdalen
- Arne Hansen, Jevnaker
- Lars Fossheim, Grindvol
- Marie Melland, Grindvoll
- Magne Sløtte, Lunner
- Arnt Råstad, Lunner
- Arne Dalen, Bjørgeseter
- Asbjørn Lien, Vestre Gran
- Fam. Bekkelund, Bjøneroa
- Gunnar Aaserud, Vestre Gran
- Arthur Blyverket, Hakadal
- Lars Bråstad, Nordre Oppdalen

De vanligste dansene som ble danset var reinlender, polka, galopp, vals og springdans. Det finnes også endel andre lokale varianter av disse dansene rundt om på Hadeland. Vi nevner halvrund polka fra Myllatraktene, stigvals fra Tingelstad og Vosset polka fra Vestsia. Halling eller laus har vi sikre kilder for at det ble danset på Hadeland, men i dag er det nok ingen som kan huske å ha sett den bli danset.

Folkemusikksamleren Ludvik M. Lindemann har nedtegnet 2 hallinger fra Hadeland rundet 1850.

Av tradisjonsbærere i springdans skal vi her nevne de viktigste.

- Einar Kjos, Bleiken
- Arne Skiaker, Gran
- Sverre Sørum, Bjøneroa
- Trygve Esperum, Vestsia
- Alf og Ingrid Haug, Lunner
- Gudmund Kristiansen, Lunner
- Anders Ulven, Nordre Oppdalen
- Gunnar Bakken m/frue, Vestre Gran
- Mari og Arne Bjørkli, Vestre Gran

Mari og Arne Bjørkli, Vestre Gran, danser springdans

Den eldste musikken, er nok den som opprinnelig ble spilt på fele. Når en- og toraderen kom, ble nok mye av den gamle felemusikken overført til og tilpasset disse instrumentene. Men rundt århundreskiftet 1800/1900-tallet dukket det nok også opp endel musikk som var laget på durspill og tilpasset dette instrumentets muligheter. Det er nesten umulig å si nøyaktig hvor gammel hver enkelt melodi er. Disse dansene har vandret rundt og finnes ofte i flere varianter på Hadeland. Flere av dem finnes i varianter over store deler av landet.

Slik musikk er det umulig og også meningsløst å lete etter eksakt alder og komponist på. Det som er interessant er at den har vært i bruk på Hadeland.

De nevner også i tørre tall hva vi har utrettet disse årene komiteen har vært i arbeid:

Av musikkopptak er det gjort følgende.

- 12 personer på to-rader
- 10 personer på trekkspill
- 6 personer på fele
- 2 personer på munnspeil
- I alt ca 12 timer med opptak

På lydbånd er det intervjuet 8 personer og det er gjort 2 sangopptak.

Ca 25 dansepar er tatt opp på 8 mm film.

I samarbeid med «Rådet for Folkemusikk» er ca. 3 timer gått med til 16 mm filming og 2 timer til intervju.

Ang bunadstradisjonen er det gjort ca. 20 besøk. Flere museum og bibliotekbesøk.

Ca 20 herrebunader fra Hadeland har blitt sydd.

En del seminarer er blitt arrangert.

Vi arbeider nå med å få spredd den gamle springdansen til alle danselaga på Hadeland.

Flere kurs er blitt holdt. Vi arbeider også med å få spillemennene(kvinnene) på Hadeland til å spille den gamle musikken.

Vi har også deltatt på flere kappleiker med springdansen vår.

Vi vil til slutt benytte anledningen til å takke for den vennlige mottakelsen vi har fått hos alle vi har besøkt, og for alle kaffekopper og trivelige stunder.

Paul Paulsen

Gunnar Berge

Bilde av Anne Halvorsen og Gunnar Berge, Landskappleiken på Kongsberg 1985.

Hadelandsspringdansen

Gunnar og Paul avslutter dette kapitlet med å fortelle om kappleikdeltakelsen. Det må i den anledning fortelles at Gunnar, sammen med sin dansepartner gjennom mange år, Anne Halvorsen, danset Hadelandsspringdansen opp i klassa A på Landskappleiken på Geilo i 1986 som de første på Hadeland, med Hadelandsspringdansen. Dermed var et viktig mål nådd. Å løfte Hadelandsspringdansen opp i lyset, og «te'n fram». Opplevelsen av å få anerkjennelse for dansen anså Gunnar som svært betydningsfullt. Siden har flere Hadelendinger danset dansen på Landskappleiken og oppnådd gode resultater.

Mannsbunad fra Hadeland

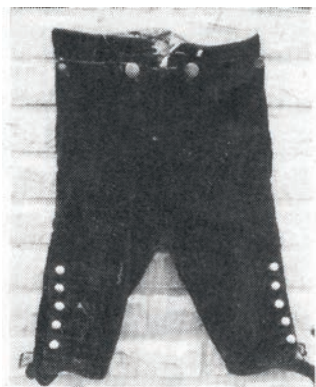
I 1973/74 begynte arbeidet med å finne fram til en mannsbunad på Hadeland. Går vi tilbake til tida før 1830-40, finnes det for lite materiell til å komponere

en hel drakt. Noe finnes det imidlertid. Endel gamle plagg er oppbevart på Hadeland Folkemuseum fra begynnelsen av 1800-tallet. 3-4 vester av den gamle typen med ståkrage, en knebukse i elgskinn, en jakke i vadmel som er kort foran og har flak bak, og en brudgombunad brukt av Ole Vassenden, Bjonerøa ca 1820. Den har mørk blå fløyelsbukse og rød brokadevest. Jakken finnes ikke.

Først da fotografiene begynte å komme, kan en finne endel bildemateriell, og endel plagg er også bevart. Jeg skal først sitere Iver J. Prestkvern som skriver om klær fra denne tida:

«Og je hørde folk prate om søllknapper og halleninger. Når en var i by'n, kunne'n så lett skjelja halleninger frå totning og døl, sa dom. Såg du ein mænn i gata med qvite knapper, så visste du det var en hallening. Dei andre hadde gule messingknapper. Ja, det var det. Ei tid - hå ner det var kæn je itte seia – alt meda dom brukte søllspenner i skoa og søllknapper i knebuksa».

«Rundtrøye – hell kæn hende du kæller det stuttrøye – vart sidere, hu vart frakk, og frakken vart flak-kjole, som rokk tel knes vælså, jamsid rundtomkring, med eit dele bak som rokk opp åt smal-live, så flaka fikk slenge lett, og ikke hæfte gonga for mye. Buksa kraup nedetter, den og, og nådde nedpå skoa. Ho var smal nede. Slitelær på innsida åt nerkænten, bak og framme. Fore hele vægen ned med sterk lerret. Inga underbukse».

Om halstørkle:

«I søkna og heme om hælja brukte kara halstørkle ta bomull. Dom gjorde det på den måten at dom tok eit rut-tørkle og klypte det i to like deler snippmellom. Halvparten var måte stor, synes dom. Det er fortalt at gamle karer kunne legge det over hukua og ta det rundt nakken, og så knyte det frampå halsen».

Om huplagga:

«Frå eldgammalt hadde dom en høg sylinder-hatt, har je hørt».

Om vesten:

«Å veve brystduktøy og halstørklelev var ein stor konst, dom hadde så mange og så vanskelige mønster der».

Om hosor:

«Stas-hoson var steinfarge blå (indigo), hårdagshoson quite hell gråe (sauleten).

Alle slags hosor var hembøndine, ta ull (og tøvde) om vinter'n, og ta bomull om såmarn.

Inga hosor rokk lenger hell tel kne. Det som holdt hosoa oppe var eit mjukt og tøyelig band, hand-smygt ta rautt og quitt og blått ullgån, hosobænd. Det var om lag ein tomme breidt, og virt ein to-tre gonger utpå hosoa, der leggen er smalest neda kne, enden innunderstøkkinn. Somme bænd var ta rautt og gult gån».

Fylkeslaget i Uppland valgte i 1920 ei nemnd til å arbeide med en mannsbunad for Hadeland.

Olaus Islansmoen skriver om dette:

«Mannsbunaden var enno i bruk på Hadeland, og han vart uforandre godkjent, då denne var tåleg lik i alle bygder på Vestuppland. Han hev landbrok – med «brespeld - dobbeltknapping framme, tviknept vest av raurutet verken, og frakk med sideflak. Både i vesten og frakken er sylvknapper – lage av sylvsmeder i bygdene. Det vart sydd berre tvo av desse bunadene – av skredder Anders Hauge, Brandbu, som i sin ungdom berre sydde slike. Desse tvo var Islansmoen og Lars Eskeland». Bunaden til Islansmoen var på Bagn Bygdemuseum, og vi fikk utlånt denne som modell. Den var laget av vadmél. For å få laget en slik bunad, var det særlig vestestoffet som var problematisk. Kjersti Prestkvern hadde ei tid samlet stoff om veving på Hadeland frå gammelt av, og fra henne fikk vi prøver av det stoffet som skulle brukes. Ei gammel stoffprøve fra 1850 viser at det ble brukt fargene rødt og svart rutete. Det ble vevd opp av veversker fra Hadeland, og det er i dag sydd ca 30 vester. Og da snakker vi om året 1982.

Olaus Islansmoen

Vi fikk skreddermester Avdahl i Oslo til å lage mønster av bunaden, og han sydde også de to første bunadene, en til Paul Paulsen og en til Øyvind Paulsen.

Senere har vi funnet flere gamle fotografier fra 1840-50 som viser menn med korte jakker. Det bildet som blir vist på side 16 er av Ole Jacobsen Nøkleby, født ca 1780, gift med Siri Klæstad. Bildet kan være tatt omkring 1840-50. Som det kommer fram på bildet, er jakken

Ole Jacobsen Nøkleby og Siri Klæstad

kort med trekte knapper. Vesten er av vadmél og har sølvknapper (snittet på vesten er den samme som vi bruker). Langbukse og tørkle i halsen.

Denne bunaden er nå sydd i flere eksemplarer i vadmél, og rødretet verkensvest av skredde Rolv Haug, Tretten. Noen er kanskje i villrede om rutete eller ensfarget vest, kort eller lang bukse.

Til det er å si:

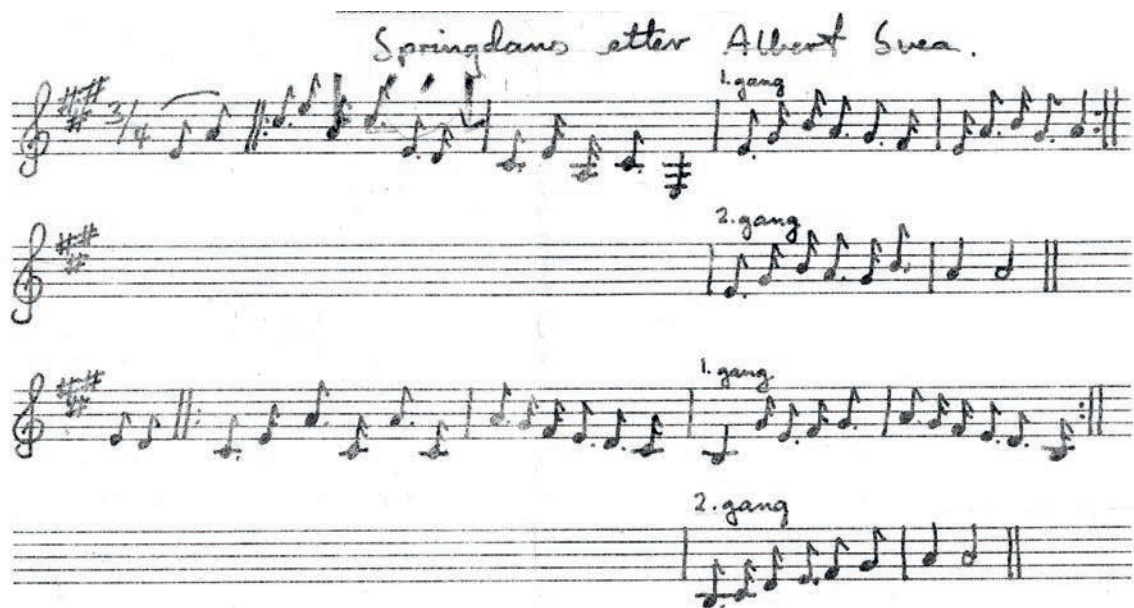
Kort bukse gikk av moten omkring 1840-50, men kan brukes sammen med den korte jakka, da det helt sikkert ble brukt sammen før 1840. Når det gjelder rutete vester, finnes det en god del fotoer som beviser dette, blant annet fra et kommunestyremøte i Gran ca 1850, der alle har rutete vester. Det ble også brukt ensfargede vester i svart vadmél.

Konklusjon på mannsbunad fra Hadeland:

Den eldste: Kort jakke med trekte knapper, knebukse eller langbukse (omstuttsbukse) med lem og i vadmél. Vadmél eller rutete vest i verken med sølvknapper. Halstørkle, høy krage på skjorta. Indigofargede eller hvite strømper.

Siden begynte de å bruke sid jakke (spjæl-frakk), lang bukse (omstuttsbukse) i vadmél, rutete vest og halstørkle. Sølvknapper i jakke og vest.

Gunnar Berge 1982

Springdans fra Hadeland etter Albert Svea. Kjelde: Aksel Larsen, Montevideo, Nord-Dakota

Springdansen på Hadeland (Egil Bakka, Rådet for Folkemusikk, RFF).

Det har blitt lagt fleire nye distrikt til folkemusikk- og folkedans-Noreg dei siste åra. Den nye interessa for lokale tradisjonar har fått folk til å leita i nærmiljøet, og det syner seg at praktisk tala alle distrikt har sine tradisjonar i musikk og dans. Lenge var det mest berre dei formrikaste tradisjonane som var påakta, og distrikt med enkle og korte former fall lett utanfor. I dag tek det til å bli akseptert at det er mange andre verdiar i ein tradisjon enn formrikdom. Ein lokal tradisjon er også ein verdi i seg sjølv.

Difor har det kome fram i lyset att mange fine og interessante tradisjonar som ikkje har vore påakta tidlegare. Mellom dei er springdansen frå Hadeland som Furuleiken Spell- og Danselag har arbeid for å registrera og føre vidare. Jamvel om han har vore ukjend i det organiserte folkemusikk- og folkedans-miljøet. Og han stod vel i fare for å veikna bort også på Hadelandsbygdene om han ikkje no hadde blitt vigd ny interesse.

Springdansen, eller springaren er ein av dei viktigaste norske bygdedansane, og den som har aller flest lokale dialektar. Truleg kom han hit til landet ein gong på 15-1600 talet, men då hadde han knapt den store rikdomen på variasjonar som han har i dag. Mykje av det må vi tru har utvikla seg her fordi dei ulike bygdene har utvikla dansen sin ulikt. Særleg viktig har sikkert nye impulsar og nye dansemåtar som kom utanfrå vore. Det er tydeleg at bygdene har reagert ulikt på det, og nytta det ut på ulikt vis og meir eller mindre.

Når vi samanliknar springdansen på Hadeland med springdansformer i nærleiken, finn vi også her bod om at distrikta har nytta impulsane utanfrå ulikt: I bygdene lengst nord i Vest-Oppland, først og fremst i Torpa, har dei halde fast ved vendingsdelen med snuingar under armene, som dei fleste springarar har. Men dei har ein rundsving som eg held for å vera av relativt ung type, og som finst i mange austlandske masurkavariantar.

På Hadeland har dei lite eller ingenting att av vendingsdelen, men dei har ei rundsvingform som eg held for å vera av eldre type. Rundsving med dette prinsippet finn vi att i mange springarar og polsdansen. Rundsvingen har også eit tydeleg lokalt særdrag i det at han blir dansa «på hæla», som det heiter. Når guten gjer kraftigaste delen av snuinga i rundsvingen, legg han tyngda bakover på hælane og svingar på dei.

Mykje tyder på at sjølv rundsvingprinsippet slik vi finn det, ikkje berre i springdansen på Hadeland og i Torpa, men i alle springarane på Austlandet utanom Telemark og i mest alle polsformer, kom til landet kanskje ein gong omkring 1800. Truleg kom det som ei enkel danseform med nokre taktar innleiing, og så med rundsvingen som hovudelementet. Somme stadar vert rundsvingen teken opp som ein del av den eldre springarforma, ser det ut til. Andre stadar vart den enkle rundsvingforma ein ny måte å danse springar på som levde ved sida av den eldre springaren og etter kvart tevla han ut.

På Hadeland ser den nye rundsvingdansen ut til å ha blitt ei sjølvstendig springarform som har tevla ut den eldre springaren vi må tru har funnest. Slik er Hadelandsdsspringaren i nær slekt med den enkle springarforma som finst i øvre Numedal og skotske-springaren som lever ved sida av den gamle springaren i Aust-Telemark mange stadar. Vi finn også tilsvarande

springdansformer i Østfold, og den enkle polsforma i Trøndelag er av same type.

Jamvel om desse nye springarformene er relativt korte, har dei likevel fått lokalt særpreg på fleire vis. Både den delen som kjem før rundsvingen, og sjølve rundsvingen varierer frå tradisjon til tradisjon.

Det er felles for desse springarformene at dei har halde seg godt i hevd like fram mot i dag. Det har betre enn dei eldre springarformene greidd å vinne seg ein plass i vanlege gammaldansrepertoar. Difor finn vi mange gode springdansarar på Hadeland mellom 40 - 50-åringane.

Wenche og Sverre Sørum danser springdans.

Mange stader på Austlandet kom den nye motedansen polka-masurka og den enkle springdansen til å smelta saman i ei ny form. I alle fall er det ei mogeleg forklaring på opphavet til den austlandske masurkaen. Polka-masurkaen kom hit til landet omkring 1850, men det må venteleg ha tatt ei tid før den austlandske masurkaen som fast form var blitt til. I alle fall ser det ut til at det er først fram mot 1900 at han tek til å spreia seg frå flatbygdene der han venteleg vaks fram og oppover dalane som t.d. Valdres og Gudbrandsdalen.

På Hadeland ser ikkje masurkaen ut til å ha vunne innpass før no dei seinare åra med kursopplæring. Det er springdansen som har rådd rommet, og namnet masurka har berre kome inn som namn på slåttar fordi ein og har dansa springdans til masurkaslåttar. Elles har nemningsbruken når det gjeld masurka og springdans vore nokså flytande mange stader på det flate Austlandet. Dansane er då og nær i slekt med kvarandre og kan somme stader flyta over i kvarandre.

Anne Halvorsen og Gunnar Berge danser springdans. (Runddansvarianter frå Hadeland, Rundsnuen danselag, hefte nr. 3, 2006)

Når ein snakkar med eldre folk i Vest-Oppland om dans, veit mange å gi uttrykk for at springdansen på Hadeland er noko eigenarta, og ulikt frå det ein kjenner frå sine bygder. Når vi samanliknar danseformene, ser vi også at dette er rett. Springdanstradisjonen på Hadeland har klåre særdrag.

Enno er store delar av det flate austlandsområdet ikkje kartlagt når det gjeld dansetradisjonar. Det kan bli spanande å sjå kva vi kan lesa om utviklinga av dansen her i landet gjennom dei formene som måtte vera å finne der.

Det er ikkje tvil om at folkemusikk og folkedans-Noreg har blitt rikare dei siste åra.

Egil Bakka (Rådet for Folkemusikk, RFF, 1982)

Turer til Lunner kommunes vennskapskommuner i Danmark og Sverige.

Det var i 1977 at Furuleiken Spell- og Danselag reiste nedover til Ølsted i Danmark for første gang. Egentlig var det til Jegerspris turen var ment å skulle gå, da det er Jegerspris som er Lunner kommune sin vennskapskommune i Danmark. Siden det ikke fantes et folkedanslag i Jegerspris, falt valget på Ølsted som er nabokommunen til Jegerspris.

Der holdt Ølsted Folkedanslag til.

En buss med voksne og barn reiste forventningsfulle nedover til Danmark. Og vi ankom Ølsted i god tid før frokost og forventet ankomst. Vi måtte derfor bruke litt tid i denne lille byen Ølsted som ligger ca en time øst for København, og en kort busstur (ca. en halv time) fra Helsingør. Snart ryktes det i byen at Nordmennene hadde ankommet. Oppmøte skulle være på parkeringsplassen foran kirka i Ølsted. Forhåpningsfulle var vi da vi ble møtt av de som skulle være vårt vertskap. For flere av oss ble dette starten på et livslangt vennskap. Besøket må sies å ha vært en suksess for allerede året etter var på gjensitt i Norge. I mai 1978, kom det 57 dansker på gjensitt til Norge og til Lunner.

I dag, 45 år seinere, kan vi se tilbake på et langt og godt vennskap med våre danske folkedansvenner. Ikke bare har vi delt dansegleden, men også andre av livets betydningsfulle begivenheter har flere hatt gleden av å dele.

I starten var det treff hver gang et lag fylte rundt eller halvrundt år, men i de seinere år har vi møttes hvert andre år - fram til koronaen kom i 2020. Vi ønsket å se hverandre litt oftere.

Høsten 1979 behandlet Lunner kommune v/kulturstyret en forespørsel fra Vetlanda kommune i Sverige. Vetlanda er Lunner sin vennskapskommune. Forespørselen kom fra et kor og et folkedanslag som ønsket å besøke Lunner kommune, og da gjerne i forbindelse med 17.mai året etter. Furuleiken Spell- og Danselag ble forespurt om vi kunne være vertskap for Østra Njudungs Folkdanslag. Dette ble vårt første møte med Østra Njudungs Folkedanslag. Det vokste etter hvert fram et vennskap på tvers av landegrensene, noe vi gjennom årene siden har hatt stor glede av. Vi har siden første dansen delt arrangementene mellom oss, og vært tilstede på hverandres sammenkomster og jubileer.

Da Furuleiken markerte sitt 10-års jubileum i pinsehelga i 1982 var det med besøk av folkedansere fra Vetlanda i Sverige og Ølsted i Danmark. Det stod etter helga å lese i Hadeland om et fantastisk jubileumsstevne som fant sted på Hadeland Folkemuseum, Halvdanshaugen. Med værgudene på vår side kunne vi stille på scenen med over 130 dansere, som fordelte seg på 48 danske dansere, 42 svenske dansere, mens jubilaranten stod for det resterende.

Furuleiken har siden den gang hatt mange fine turer til Ølsted i Danmark og Vetlanda i Sverige, og med tilsvarende gjensitt fra våre nordiske folkedansvenner. Det har vært utveksling av nordisk kultur og folketradisjoner med meningsfulle, og alltid innholdsrike sammenkomster. I dag kan vi se tilbake på gode opplevelser og godt vennskap – en nordisk forbrødring. Vi vil for alltid være venner.

De tre danselagene i felles dans på Hadeland folkemuseum.

Tur til Nordlekstevne (NU) sammen med KMS i 1991

Sommeren 1991 ble Furuleiken inviterte av Kjerringa med staven til å bli med til dette årets Nordlek-stevne som skulle finne sted i Vejle i Danmark.

Nordlek er et nordisk samarbeidsorgan for organisasjoner i Norden som har som formål å fremme den tradisjonelle nordiske folkekulturen innen dans, musikk og drakter mm.

I Nordlek er det 23 medlemsorganisasjoner fra de nordiske landene, der Noregs Ungdomslag er en av medlemmene.

Mer enn 20 av Furuleikens medlemmer meldte seg på for å være med våre dansevenner i Nittedal til Vejle. På dagtid var det foredrag og kurs om arbeidet med musikk, dans og drakter i de nordiske landene, og om kveldene var det dans og moro i en stor idrettshall på stedet. Siste dagen skulle det være bunad/draktparade, og vi fikk se mange flotte folkedrakter fra de nordiske landene, og særlig imponerte de flotte hodeplaggene mange av

damene hadde. Det viste seg imidlertid snart at det ikke var forsvarlig å gjennomføre paraden. Draktene var ikke laget for det ekstremt varme sommerværet vi opplevde i Vejle disse dagene, og flere av deltakerne i paraden var i ferd med å besvime på grunn av varmen. Dermed måtte paraden avlyses.

Det ble knyttet mange nye bekjenskaper med nordiske dansevenner disse dagene, og alle syntes dette var en meget vellykket tur i strålende sommervær.

USA

Tur i 1979

To ganger har Furuleiken Spell- og Danselag vært på tur «over there» Turen til USA i 1979, til Midtvesten/Nord-Dakota ble planlagt sammen med Lunner musikkforening, en tur som ble en stor suksess. Furuleiken reiste fra Norge med godt over 50 dansere, musikere og en sanger. Programmet var godt planlagt og innøvd gjennom lang tid. Ansvarlig for programmet var Hallvard Kvåle og Gunnar Berge. Medlemmene i danseringen jobbet dugnad for å spe på med penger til reisa. Det ble holdt fester, kakelotteri, vi fikk offentlige tilskudd (Oppland Fylkeskommune), det var inntekter fra Sandberg direktoreklame og vi danset på SAS hotellet til inntekt for turen.

Generalprøven ble gjennomført midtsommerhelga på Halvdanshaugen. I avisen Samhold (av Jens M. Alm, 25.06.1979) stod det å lese at det tradisjonelle midtsommerstevnet på Hadeland holdt på å gå i vasken: *«Men så kom «Furuleiken» - den livskraftige leikkaringen på Harestua og reddet hele St.Hans-stevnet. Og du verden for et festprogram. Det ble et av de fineste festprogrammene som vi har opplevd på Hadeland noen gang. Avslutningsvis skriver han: «Dette er norsk folklore på sitt aller beste. Programmet har profesjonelt preg, og en har vanskelig for å sette det i forbindelse med amatører. Det var synd at publikum sviktet på Halvdanshaugen. En har virkelig grunn til å spørre seg hva for slags program folk på Hadeland ønsker seg, når man ikke benytter anledningen til å se et folklorepogram av denne klasse».*

Turen var planlagt av Carol Juven fra foreningen Sons of Norway. Han var den som tok seg av opptredener, innkvartering o.l. Den gangen var vi også i kontakt med Hadelandslaget v/Morgan Olsen. Jeg har imidlertid ikke funnet informasjon om hva resultatet av kontakten med Hadelandslaget ble – til slutt.

Vi skulle være borte i to uker. Den første uka skulle det være daglige oppvisninger, alle på forskjellige steder, og vi skulle innlosjeres og bo privat. Det var store spenninger knyttet til turen. For mange av oss var ikke en utenlandstur i denne størrelsesorden dagligdags. Den siste uka

skulle være fritid og ferie. Vi gjorde litt forskjellig. Noen reiste i grupper, leide bil og dro på oppdagelsesferd. Andre hadde familie de skulle besøke. Det var i det store og hele en fantastisk opplevelse. Vi ble tatt imot på best tenkelige vis av våre verter, og mange fikk med seg adresser hjem til Norge for nettopp å holde kontakten. Og noen av oss fikk besøk av våre amerikanske venner.

Tur i 2013

I 2013 ble Furuleiken på nytt invitert til USA, denne gangen av Hadeland Lag of America. Danselaget ble invitert med bakgrunn i at Hadeland Lag of America var ansvarlig for det årlige 7- Lag Stevne i St Cloud i Minnesota.

7- Lag Stevne er en årlig samling av etterkommere av norske innvandrere til USA og Canada fra 7 områder av Norge, bl.a. Hadeland Lag. Der feirer de sine forfedre som emigrerte til USA og Canada for mer enn 100 år siden.

Totalt reiste 36 medlemmer fra Furuleiken, inkludert musikere i gruppa Streng & Belg til Minneapolis, hvor vi bokstavelig talt ble mottatt med åpne armer av medlemmer fra Hadeland Lag. Denne gangen skulle vi bo på hotell, først noen dager i Minneapolis før vi reiste videre, oppover til St. Cloud hvor sjølve stevnet skulle avholdes.

Vårt første oppdrag var deltakelse ved den norskspråklige gudstjenesten i Mindekirken i Minneapolis. Presten var norske Kristin Sundt, nå nytilsatt som prest i Lunner. De neste dagene skulle vi se oss litt rundt, og da var blant annet en sightseeing rundt i The Twin Cities (Minneapolis og tvillingbyen St Paul) severdig. Vi var på et kjempestort kjøpesenter, The Mall, uten at det ble gjort nevneverdige store innkjøp der. En båttur på Mississippi river, med middag om bord, var også lagt inn i programmet.

Selve stevnet foregikk i flotte lokaler i St Cloud. Der ble vi bedre kjent med mange av medlemmene i Hadeland Lag. Et tema som fanget manges interesse på stevnet var slektsgransking. Mange ønsket å vite mer om sitt opphav. Var de av norsk avstemning og fra hvor i Norge hadde deres forfedre reist. Vi sang den norske nasjonalsangen både på norsk og på engelsk. Danselaget bidro til arrangementet med å holde et lite kurs i norske folkedanser, noe som særlig var populært hos de yngre medlemmene i laget. Flere var svært lærevillige, og ble ganske gode til å danse i løpet av den korte tiden vi hadde til disposisjon. Streng & Belg inviterte til konsert, til stor applaus fra en fullsatt sal. På kvelden var det stor fest til ære for forfedrene som hadde emigrert, og Furuleiken fikk vist fram sine ferdigheter på dansegulvet inkludert bunadene, til stor applaus fra norskamerikanerne. Vi hadde en svært minnerik og trivelig tur, og flere av oss følger Hadeland Lag of America enten det er på deres facebook-side, eller som abonnent av tidsskriftet Brua. Dette er av nyere dato og det er mange bilder å ta av.

Oppvisninger, kappleiker og andre utmerkelser

Mange er de oppvisninger som Furuleiken Spell- og Danselag har danset seg gjennom i løpet av de 50-årene som laget har eksistert. Med fare for å uteglemme oppvisninger som vi har deltatt på har vi gjort et lite utvalg. Og tidsrommet i avsnittet er ikke helt kronologisk.

SAS hotellet med forestillingen «Song of Norway» var et fast innslag hver sommer fra 1978-1986.

Lokalt har vi gjennom mange år hatt et nært og godt samarbeid med Hadeland Folke-museum. Mange er de sesongåpningene som vi har danset på. Våre nordiske venner ble også introdusert for det norske, og hadelandske, publikumet på Halvdanshaugen.

Furuleiken har som tidligere nevnt vært på tv sammen med Børt Erik Thoresen og hans populære «Gåmåldans med nogo attåt». Etterfulgt av en turne med flere oppvisninger på sør/øst landet.

Furuleiken har danset i Oslo konserthus på et arrangement i regi av Sinsen Ungdomskorps (80-tallet). Der var kjente navn som Åge Aleksandersen, Ellen Nicolaisen, Steinar Ofsdahl, «og oss da» som Øivind Paulsen sa det så fint, daværende leder for Furuleiken.

Danselaget ble engasjert av Oslo kommune til å danse under et arrangement på Hovedøya i Oslo (1979). Avisen Hadeland har referat fra årsmøte i 1980 hvor det framgikk av årsmeldinga at det var 10 000 mennesker til stede. Og vi opptrådte sammen med flere landskjente artister.

I 1984 reiste danselaget på tur nedover til Kiel for å delta på Kieler-woche hvor vi bidro med flere opptredener blant annet så danset vi for borgermesteren i Rådhuset.

Det har vært Hadelandsmesterskapet på torader som i sin tid startet opp på Lunnertunet (1988), Lunner. Og gjennom mange år var Furuleiken en viktig aktør som stilte opp og bidro til at det var dans og musikk på Tunet. Sveler og rømmegraut ble bydd/servert de som hadde tatt turen til Lunner denne dagen.

I 1993 ble Furuleiken tildelt kulturprisen av Lunner Kommune. En pris danselaget fikk med bakgrunn i at vi i vårt arbeid framstod som gode ambassadører for folkedansen og folkemusikken.

Og vi arrangerte den første kappleiken på Hadeland på slutten av åttitallet. Tanken var å få dette inn som en årlig tradisjon, men det skulle vise seg å være vanskelig å få til.

Danselaget danset på Lillehammer i 1993 som ledd i forberedelsene til OL året etter.

I 1999 ble distriktskappleiken arrangert på Hadeland nærmere bestemt på Brandbu.

Arrangør var Vestoppland Folkemusikklag, hvor Furuleiken var ett av fem medlemslag. Øvrige lag var Tingelstadringen, Gjøvik spellemannslag, Hadeland spellemannslag og Land spell- og danselag. Landskappleiken dekker hele landet og distriktskappleiken dekker de områder hvor vanlig fele er mest brukt. Det var stor stas å få distriktskappleiken til bygda og Idrettshallen i Brandbu var pyntet til fest denne helga.

Tyske turister fikk oppleve norsk folkedans og folkemusikk da danselaget underholdt på Clarion hotell, Gardermoen ved flere anledninger omkring tusen-årsskifte.

En annen plass på Hadeland som har betydd mye for danselaget er Hadeland Glassverk. Denne idyllen i sørenden av Randsfjorden. Hit har vi tatt turen mange ganger for å danse til glede for alle de som var innom glassverket denne dagen. Vi har også ved flere anledninger tatt utflukter til glassverket sammen med våre danske og svenske dansevenner. Og som takk har vi lagt inn en danseoppvisning med nordisk snert.

I 2011 ble vi invitert av danselaget Kjerringa med Staven (Nittedal) til å danse i Holmenkollen i forbindelse med ski VM. Vi ble godt mottatt og spurt om vi ville komme igjen. Slik ble det flere turer innover til Holmenkollen på dans sammen med Kjerringa med Staven.

Etter dansen i Kollen ble det «vinter-dans» på Lygna i forbindelse med avviklingen av NM på ski i 2017 i godt samspill med Hadeland Toraderklubb. Denne gangen var det Furuleiken som inviterte Kjerringa med Staven ut på danseoppdrag.

Furuleiken spell- og danselag har arrangert dansefester og generasjonstreff på Hadeland. Vi har deltatt på et utall av 17. mai arrangementer rundt om kring på Hadeland, nær sagt i både solskinn og regn, til stor glede for alle som var til stede.

Furuleiken spell- og danselag sammen med Folkedanslaget Kjerringa med Staven.

Oppsummering

Et tilbakeblikk på de 50-årene som har gått siden formålsparagrafen vår ble skrevet.

«Furuleiken Spell- og Danselag har til oppgave å fremme forståelse og interesse for folkedans, folkeviseleik og folkemusikk»

Et jubileum sporer til ettertanke og tilbakeblikk. Få av stifterne av laget hadde vel klart for seg hva formålsparagrafen virkelig innebar. Enkelte hadde deltatt i organisert dansearbeid tidligere. Men nye som «gamle» dansere var alle enige om at vi ville noe mer enn gammel-dans, og til det trengtes et organisert lag. Furuleiken danselag ble stiftet i april i 1972. Ei enslig fele fulgte oss fra starten. Siden kom spellemenn på trekkspill og torader til, og flere feler meldte seg på.

Vi har fått innblikk i hvilken kulturskatt folkemusikk- og folkedanstradisjonen representerer. Vi har først og fremst tatt utgangspunkt i danser fra vårt eget distrikt, men vi har også tatt til oss danser utenfra. Og noen favoritter har vi fått. En dans som gjerne går igjen på fester vi deltar på er pols fra Østerdal/Rørø. Vi har vært flittige brukere av norske og nordiske turdanser som er både severdige og underholdende, både å danse og å se på.

Når tradisjonsdansen og musikken beskrives innenfor et slikt positivt bilde som vi gjør her, hva handler det da om at vi gjennom de seinere år har stått overfor store utfordringer hva rekruttering angår. Hvor ble det av det store engasjementet som vi husker fra oppstarten på Harestua.

Det er andre tider i dag. Det kreves mer av oss i dag for å klare å hente fram, og skape, det engasjementet som vi husker fra 70-tallet. På det meste talte spell- og danselaget mellom 55-60 aktive medlemmer, dansere og musikere. Hvordan rekruttere nye medlemmer? Vi tenkte at Hadeland kulturskole var å anse som en god samarbeidspartner om en videreføring av folkemusikken. For der hvor det er musikk blir det gjerne dans. For noen år tilbake gjorde danselaget et framstøt mot Hadeland kulturskole i håp om å få til et samarbeid. Vi fikk ikke treff på det framstøtet. Vårt engasjement var ikke tilstrekkelig til å få kulturskolen til å se betydningen av et samarbeide om temaet folkedans og folkemusikk.

Å se tilbake på årene som har gått påminner oss også om at vi har hatt gode samarbeidspartnere som har bidratt med økonomiske tilskudd til laget. Vi snakker om Sparebanken Ringerike Hadeland, tidligere var det Sparebanken Jevnaker Lunner og Gran Sparebank. Gran og Lunner kommune v/felles kulturkontor hvor alle har vært gode samarbeidspartnere. I de seinere år har vi fått et samarbeid med sparebankstiftelsen Gran/Hadeland. Takk for at våre søknader har blitt møtt med velvilje og forståelse.

Med bakgrunn i informasjonen om draktmaterialet som Gunnar Berge og Paul Paulsen samlet inn, er det nødvendig å komme med noen tilføyelser. Det har skjedd mye på området herrebunad fra Hadeland siden Gunnar og Paul var på reise gjennom bygda. Hadeland husflidslag har etter den tid fullført arbeidet med å rekonstruere en herrebunad fra Hadeland,

som er den offisielle bunaden i dag. De som ønsker å få sydd seg denne må gå kurs i regi av husflidslaget. Furuleiken vil fortsette å selge vestestoff til herrebunaden som kara i danseringen, og flere til, bruker. Fra tid til annen er det karer utenfor danselaget som liker denne bunaden, og ønsker å få den sydd. Se hjemmesida vår og dere finner informasjon om temaet der. Og det skal sies at dersom du ikke er godt bevandret innenfor temaet bunad vil du ikke med første øyekast kunne se, og si, at dette er ikke en «riktig» bunad. Bunaden bæres med stolthet av danselagets mannlige medlemmer.

Furuleiken spell- og danselag har gjennom disse 50-årene gjort sitt for å ivareta det vi anser har vært, og fortsatt er, vår felles kulturarv innenfor folkedansen og folkemusikken. Vi har trådd dansen og spelt musikken som Gunnar og Paul fant på sin reise gjennom bygda. Derfor kan vi med rette si; ja, vi har fulgt oppfordringen som ligger i vår formålsparagraf, nemlig det å fremme forståelse og interesse for folkedansen, folkeviseleiken og folkemusikken. Vi har gjennom alle disse 50 år gjort vårt beste som gode ambassadører for Hadeland, og landet forøvrig.

Tusen takk for årene som har gått

